

Värmländska kulturföreningar med spännande arkivmaterial för forskning och studier. Några uppslag till ämnen.

Teaterexempel

Att påbörja forskning i det omfattande arkivet efter TUR-teatern, skulle vara att undersöka något helt outforskat. TUR var den första fria gruppen som flyttade ut i landet och det var 1974. Man var verksam i Värmland i mer än 20 år. Att Landstinget beställde ett antal uppsättningar för barn och ungdom gjorde att man vågade etablera sig i länet. Repertoaren ter sig mycket tidstypisk genom att vara "samhällstillvänd" som termen löd. Ett fantastiskt arkiv att gräva i.

Arkivet har mängder med teateraffischer från Karlstads Teaterförening, TUR-teatern och Riksteatern. Affischerna har i många fall både högt informationsvärde och ett konstnärligt värde.

I nykterhetsföreningen NTO i Edane utanför Arvika startades amatörteaterverksamhet i två omgångar. Amatörteaterns arkiv innehåller fina exempel på *vilka pjäser man spelat, rollbesättning och i rapporter berättas var man hade turnerat för att spela sina teaterstycken*.

Diskussionsklubbar, föreläsungsverksamheter

Föreläsningsföreningarna hade generellt ganska omfattande bildningsprogram. En affisch från Åmotfors föreläsningsförening visar hur en kvinnlig fil dr föreläser om det fornminnesrika området mellan Euftrat och Tigris. I Föreningsarkivet finns dessutom arkivet efter Värmlands Föreläsningsförbund, den organisation som lade upp föreläsarnas resor i länet. Det finns en del legendariska profiler bland de föreläsare som erbjöds i programutbudet.

Frisinnade Diskussionsklubben i Karlstad ger exempel på diskussionsföreningarnas ganska vidlyftiga ämnesval. Den 1 februari 1917 diskuterade man rashygien och stadsläkaren H Severin utmärkte sig genom att ha ganska speciella åsikter i frågan. På ett senare möte den 1 mars 1917 försökte redaktören J V Palmqvist invända mot en del "hårda fakta" som Severin presenterat vid föregående möte. Men då tog Severin bl a till det dräpande argumentet om negrer att "de äro dock alltid svarta".

Konst

I Värmlands Konstförening finns ett digert katalogmaterial över de höstsalonger som anordnats sedan början på 1930-talet. Man ser vilka konstnärer som deltagit, vilka verk de sålt och vad priset blev. Filipstadskonstnären Thor Fagerkvists arkiv ingår i Konstföreningens deposition. Bl a har man tillvaratagit Fagerkvists *korrespondens med oerhört fina illustrationer*. En sådan skiss finns publicerad i Föreningsarkivets antologi "I Eldsjälars spår". Fagerkvists vana att skissa och teckna på det mesta i pappersväg är slående. Hans humor och självdistans var påfallande.

Galleri Gripen ett konstnärsinitiativ i Karlstad från 1964 som var verksamt till 2002. En bra historik finns i förteckningen. Galleriets arkiv innehåller en mängd listor över vilka konstverk som resp konstnär lämnat till utställning och försäljning. Bland handlingarna finns också förslag som kända värmländska konstnärer lämnat in för att göra *en kortlek*. Våldigt trevligt och lite udda.

Konstfrämjandets verksamhet har genomsyrats av idén att alla skulle kunna köpa konst till överkomligt pris. I Värmland finns gott om handlingar från Konstfrämjandet aktiviteter från 1975 och in på 2000-talet. Konstfrämjandet hade bl a betydande galleriverksamhet i Karlstad under flera decennier.

Konstrundan i Ulvsbytrakten (KRUT) har arrangerats i drygt 20 år. Det var ju en helt ny idé som kom fram på flera ställen i länet på 1990-talet. "Rundorna" till olika konstnärer och hantverkare går förstås att jämföra med traditionell utställningsverksamhet. Exempelvis med Höstsalongen, som finns väl dokumenterad i Värmlands Konstförenings arkiv alltsedan mitten av 1930-talet.

"Musikarkiv"

När det gäller musik finns väldigt många olika typer av föreningar/arkivmaterial representerade i Föreningsarkivet. Sångkörer, musiksällskap, musikcirklar, musikkårer, visklubbar m m. I några av dessa arkiv medföljer dessutom samlingar av noter.

Av musikverksamhet som arkivet förvarar är exempelvis Karlstads musikcafé av lite modernare snitt. Det kan vara givande om man intresserar sig för proggörrelsen. I arkivförteckningen finns en historik från 1984. Arkivhandlingarna sträcker sig som längst till 1987 (program), men dansverksamheten i "Danshuset" på Norrstrand pågick under ytterligare ett antal år. Arkivet innehåller ett exemplar av tidskriften "Värmländsk Kultur" från 1987. Omslagsbilden föreställer "Allemansfesten" på Örsholmen och i tidskriften finns Olle Myrins artikel om Karlstads Musikcafé. Medlemsblad, affischer, tidningsklipp o s v speglar hur muskrörelsen fungerade. I arkivet finns också filmmaterial från Musikcaféet som digitaliserats nyligen.

Kristinehamns Konsertförenings arkiv innehåller hundratals numrerade programblad från de olika arrangemang man haft under årens lopp. Det är en unik källa för att se vad som erbjudits av högkvalitativ musikutövning i en ort utan operascen eller konserthus. En samling eldsjälur har åstadkommit så fina kulturupplevelser för så många ortsbör genom åren.

Film

I Föreningsarkivet förvaras arkiv från Länsfilmmoteket, Bio Kontrast, Filmstudios, barnfilmklubbar och smalfilmklubbar. I Molkoms Filmstudio var regissören Ulf Malmros far Curt en av motorerna under många år. Det tyder på att Ulfs filmintresse kan ha grundats redan från barnsben. I handlingarna framgår vilka filmer man visat och hela idén var förstås att visa kvalitetsfilm.

Berith Sande
Föreningsarkivet i Värmland